

BESCHOUWINGEN CDA VAALS 2020

Begroting 2021 en meerjarenraming 2022, 2023 en 2024

9 november 2020

Gert van Vliet – Fractievoorzitter

Geachte raadsleden, collegeleden, ambtenaren en alle andere aanwezigen,

De achter ons liggende periode werd gekenmerkt door meerdere gebeurtenissen, welke niet onbenoemd mogen blijven. Eerst kwam er een nieuwe burgemeester in februari. Deze was nog maar net binnen, kwam daar Corona in maart overheen. Deze pandemie zou ons leven in 2020 beheersen en veranderen. Grote financiële impact maar zeker ook op de werkzaamheden van burgemeester, College en het ambtelijk apparaat. Een extra dankwoord aan allen voor de extra inzet is hier zeker op z'n plaats. Ook de raad maakte kennis met wisselende omstandigheden waaronder de diverse vergaderingen digitaal in de Kopermolen danwel in de Obelisk werden afgewerkt.

Samen met de coalitiepartijen V&O en Lokaal wil het CDA een ambitieus coalitieprogramma uitvoeren, maar het liefst met álle partijen in de raad. Als gemeente staan wij voor grote opgaven, voor zowel de raad, het college, ambtenaren en onze burgers, om een nog betere gemeenschap te creëren waarin het goed leven is. De leidraad daarvoor ligt vervat in de Strategische Visie, welke nu de naam Transitievisie draagt. Straks meer hierover!

Het CDA spreekt haar complimenten richten het College van B&W en het ambtelijk apparaat uit, voor de wijze van totstandkoming van deze begroting, maar ook voor de menselijke benadering wanneer het gaat om de realisatie van een materieel nagenoeg sluitende begroting. Het geven van complimenten over de totstandkoming, wil echter niet zeggen dat wij zo hier en daar nog enkele kritische noten te kraken zullen hebben. Nieuwe ontwikkelingen en nieuwe keuzes kunnen echter tot nieuwe inzichten leiden voor het uitvoeringsprogramma van volgend jaar. Het CDA wil in deze algemene beschouwingen de spanning opzoeken tussen waar we ondernemend kunnen doorpakken en waar we zorgzaam moeten handelen. Natuurlijk zou, net als het CDA en waarschijnlijk elk ander raadslid van Vaals geen lastenverhoging willen zien voor de burgers, maar in de diverse toelichtingen in de begroting wordt een goed beeld geschetst waarom keuzes zijn gemaakt, mede aan de hand van de inbreng van de raadsleden door de Perspectiefnota en de eigen ideeën. Wij zien in de voorliggende begroting in elke geval componenten terug waaruit blijkt dat er een reële begroting voorligt.

Eerlijk is eerlijk: Het CDA fronsst wel haar wenkbrauwen over de onlangs toegestuurde Raadsinformatiebrief. Nadat het College pompeus en letterlijk met donkere wolken op de voorpagina, hel en verdoemenis over de toekomst van Vaals had uitgestort, kregen we enkele dagen geleden even tussen soep en aardappelen door te horen dat het tóch even allemaal meevalt. Het is overigens wel positief en getuigen van transparantie dat het College de informatie al deelt voordat zij dit in het College besproken hebben, maar wat een afgang! We gaan plotseling van meer dan € 400.000,- in de min, naar een plus van zo'n € 500.000,-. Hoe is het in godsnaam mogelijk (om in CDA termen te blijven) dat het College voor bijna € 1.000.000,- fout calculeert? We hadden daar graag heldere tekst en uitleg over! Eens te meer, daar meermaals vanuit diverse fracties van de raad en ook vanuit de coalitie is aangegeven en gevraagd dat wij flink gecompenseerd zouden gaan worden. Waarom is daar niets mee gedaan? Weet u, wat er in het reguliere bedrijfsleven gebeurt wanneer dit soort grove fouten worden gemaakt? Nogmaals, wij hadden hier straks graag een uitgebreide reactie op! En ja, natuurlijk doet dit verder weinig af aan de voorliggende begroting die vooruit kijkt, maar deze meevaller speelt natuurlijk toch een rol t.a.v. de beleidsvoornemens voor met name 2021 waarvan wij enkelen noodgedwongen hebben geschrappt, of wilden gaan schrappen.

Ik en het CDA, willen daar echter niet in blijven hangen en ik ga daarom verder en zal enkele thema's, enigszins gebundeld uitlichten!

Bestuur en samenwerking

Het CDA heeft grote waardering voor de medewerkers van de gemeente Vaals. Een op maat gemeten club van enthousiaste en bevlogen mensen die gezamenlijk werken aan het algemeen belang van onze inwoners en onze bedrijven. Alle partijen in deze raad hebben politieke wensen, onze wethouders kunnen dat aanjagen, maar het bestuurlijke voorwerk wordt uiteindelijk door de ambtenaren gedaan. Ondertussen vraagt de raad meer resultaten, vragen we blijvend aandacht voor velerlei zaken en willen we ook dat alles op tijd klaar is met de bezetting die het college nodig acht. Het CDA acht het van belang dat het College samen met andere gemeenten bij het Rijk blijft aandringen op extra bijdragen onder andere om potentiële tekorten op te lossen (bijvoorbeeld bij de aanstaande Energie- en Warmte transities) en er ook nog eens een herijking van het gemeentefonds onze kant op zou kunnen komen. Het CDA pleit ervoor, dat er op operationeel en tactisch niveau goed samengewerkt wordt met bijvoorbeeld de Lijn 50 gemeenten, Maastricht en het Middengebied, maar natuurlijk ook, daar waar dat voordeel oplevert, met bijvoorbeeld Kerkrade, Parkstad, Aken en andere omliggende gebieden. Wat is bijvoorbeeld de stand van zaken ten aanzien van de motie “Druk op het Heuvelland” en wordt er ook gekeken naar subsidiemogelijkheden die vanuit Parkstad deze kant opkomen? Zijn er Interreg mogelijkheden? Behalve dat wij hier straks hopelijk reactie op krijgen, vragen wij ons af, of er binnen de gemeente Vaals voldoende expertise en ruimte in huis is, om dit soort zaken op te pakken?! Wellicht dat ook hiervoor de samenwerking uitgediept kan worden, net als voor extra overheidstaken zoals het deel van de jaarrekening dat voortaan door het College van B&W moet worden vastgesteld...zoek de samenwerking en vul die extra taak samen in.

Landschap en boeren

Het landschap is hetgeen onze gemeente, net als de andere twee Lijn 50-gemeenten, zo aantrekkelijk maakt en waardoor onze inwoners, maar ook toeristen hier graag wonen en verblijven. Dat landschap is voornamelijk ontstaan door het cultiveren van de gronden en zodoende de verdienste van onze boeren en wij moeten die kleinschalige ondernemers koesteren en hen daar helpen waar zij onze hulp kunnen gebruiken, om hun ondernemingen in stand te kunnen houden. Daarnaast vindt het CDA dat wij deze grootgrondbezitters veel meer als partners moeten zien, dan dat dit nu het geval is. Met alle opgaven die in het verschiet liggen qua klimaatadaptie, moeten we niet met de ruggen naar elkaar staan, maar elkaar de hand reiken. Het CDA doet dat in elk geval bij deze en wij nemen afstand van ongefundeerde uitspraken in de richting van onze agrariërs in het (jonge) verleden.

Klimaat

Hitte, droogte, warmte, energie opwekking...allemaal zaken die plotseling als een stroomversnelling op ons af lijken te komen. Binnenkort gaan we de RES (energieopwekking) vaststellen en moeten we iets vinden over de Warmteopgave (groengas, geothermie, restwarmte, waterstof, hybrideketels, warmtewisselaars in welke vorm dan ook etc.). We kunnen er niet omheen, wellicht één, zo niet de belangrijkste taak die vanuit Den Haag bij de gemeenten wordt neergelegd... Zelfs ingrijpender dan de bekende decentralisaties binnen het sociaaldomein. Het CDA pleit er bij deze al voor, dat wij straks verstandige en haalbare keuzes gaan maken en de rekening straks niet eenzijdig bij Jan Modaal neergelegd gaat worden. Het moet betaalbaar en realistisch blijven, ook wanneer dat uiteindelijk ten aanzien van bepaalde (luxe) aspecten ietwat pijn kan gaan doen (landschap). Er zijn reeds forse stappen gezet, we liggen op koers en daarmee is één van de speerpunten uit ons programma behaald. Wij hopen echter wél dat wij straks uitgebreider betrokken worden bij bijvoorbeeld de RES, dan dat dit nu het geval is. Kan daar iets meer over verteld worden?

Omgevingswet

Een onderdeel van de Omgevingswet, is de Omgevingsvisie. We zijn samen met de andere twee Lijn 50-gemeenten al goed op weg met de zogenaamde Bustoer 2050, waarmee meningen, visies en ideeën opgehaald worden, om straks een gezamenlijke Omgevingsvisie op te kunnen stellen voor Vaals, Gulpen-Wittem en Eijsden-Margraten, waarbij tevens voldoende ruimte zal zijn (tenminste daar gaan wij van uit) voor “Couleur Locale”. De nieuwe Omgevingswet, die waarschijnlijk per 2022 zal ingaan, gaat uit van brede participatie bij nieuwe planontwikkelingen en daar zit volgens mij wel een uitdaging. Onlangs nog werden we meegenomen bij de planontwikkeling van Wijngaard Sint Martinus, waarbij met de zogenaamde Omgevingsdialoog is geëxperimenteerd. Het idee van de wetgever is, om de dialoog ruim aan de voorkant te voeren met de desbetreffende partijen en stakeholders, om zo aan de achterkant sneller tot een gedragen plan te komen. Wij als CDA, hebben het gevoel dat, om tot dat resultaat te komen, er nog veel vanuit de overheid bijgeschaafd moet worden. De Omgevingsdialoog kan immers aangegrepen worden om zeer goede en gewenste plannen tot vervelens toe (in tijd) op te rekken en te frustreren. Desalniettemin heeft ook hier het College van B&W forse stappen gezet, om een ander speerpunt uit ons programma te realiseren. Hoe ziet het College in de toekomst de processen verlopen? Het CDA maakt zich eigenlijk wel een beetje zorgen, of die nieuwe methodiek inderdaad sneller gaat werken, of dat dit juist de boel lam gaat leggen?!

Strategische Visie

Het is ons gelukt! Ook zo'n punt dat waarover wij reeds jaren gepleit hebben, een nieuwe Strategische Visie: De Transitievisie. Al hebben we af-en-toe met onze wenkbrauwen moeten fronsen en waren we niet direct geheel enthousiast over de wijze van totstandkoming en de vorm van het opgeleverde stuk, maar inhoudelijk kunnen we in z'n algemeenheid toch zeggen dat we wél uit de voeten kunnen met het idee en de filosofie van Jan Rotmans. De Transitievisie zet ons een spiegel voor, waardoor we ook nauwkeuriger en actiever naar onze eigen rol gaan kijken. Het regeren vanuit de spreekwoordelijke ivoren toren is niet meer van deze tijd. Los laten is het devies...al zal dat wel af-en-toe lastig zijn...maar daarvoor hebben we een Transitie-manager aangetrokken in de persoon van onze nieuwe Burgemeester Harry Leunissen. We hebben er vertrouwen in en zullen samen moeten leren om los te laten en om zo nu en dan eens iets fout te doen... We moeten als raad ook eens durven te stoppen, om op detail en uitvoeringsniveau te zeuren en te klagen over in de weg hangende takjes en losliggende stoeptegeltjes. Dat soort klachten kun je gewoon net als elke andere burger indienen via TeamWelkom (of hoe het ook heet) de raad gaat over het Strategisch niveau, daar moeten wij ons op richten en daarvoor zijn we ook gekozen... Dat zal voor sommigen een hele opgave zijn, maar het CDA doet zijn best! Wel hadden wij graag van de Burgemeester, in zijn rol als Transitie-manager eens gehoord wat de stand van zaken is! Welke initiatieven zijn in de maak? Wat mogen wij verwachten en wat gaat ons dat kosten? Welke ideeën zijn reeds door het College van B&W naar de prullenbak verwezen? Etc. etc! Infovoorziening in de breedste zin des woords dus.

Projecten

Eindelijk, er gebeuren weer een hoop dingen in de openbare ruimte!!! We kijken nog steeds terug naar de opleveringen van Kerkveld en Valliverte, waardoor zowel in de particuliere als in de sociale sector fantastische, duurzame woningen zijn gebouwd. De hoek Bosstraat staat in de stijgers (nou ja in de fundering op dit moment), Pasterwei gaat in ontwikkeling en hopelijk krijgen we binnenkort ook nog witte rook (we blijven het CDA) ten aanzien van concrete afspraken van de Esso-locatie waar Woningstichting uit Voerendaal hopelijk gaat ontwikkelen en datzelfde geldt voor voormalig Hekkert-terrein en wie weet wat er nog meer gaat gebeuren langs bijvoorbeeld het bredere Selzerbeekgebied waarop al eens vaker is gehint. Wellicht volgen (en wij als CDA hopen dat) ook initiatieven, of initiatiefjes in Vijlen en Lemiers.

Wij als CDA VAALS, zijn er daarnaast enorm trots op, dat nu ook de kogel door de kerk is voor wat betreft Wijngaard Sint Martinus en het College positief heeft gereageerd op het Principeverzoek in deze. We mogen ons inde handen wrijven dat we een dergelijk innovatief en duurzaam bedrijf in onze gemeente hebben, een ware parel en visitekaart voor niet alleen Vijlen, maar het hele Heuvelland. Dan, dankzij de inzet van de portefeuillehouder, maar ook door het duwtje in de rug van de raad middels de Motie Sloop de Sloopregeling, komt er weer schot in de zaak en wij juichen dat van harte toe. Dankzij hoogwaardigere woningen, krijgen we hopelijk uiteindelijk ook meer grip op het type inwoner dat naar onze gemeente verhuist en wij automatisch onaantrekkelijker worden voor minder draagkrachtigen uit andere gemeenten. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten, maar dat moeten er dan wel genoeg blijven. Door het voteren van extra middelen voor de buitendienst kan nu gestart worden met het maken van een kwaliteitsslag in de openbare ruimte, zodat woon- en leefklimaat voor onze inwoners weer gaat stijgen en het aangenaam blijft om in gemeente Vaals te wonen. Anders dan enkele andere partijen denken, zit woongenot en leefkwaliteit namelijk maar in zeer beperkte mate verankerd in het sociale domein (enkele gebruikers en verenigingen), maar veeleer in het ruimtelijke domein (ALLE INWONERS). Natuurlijk is het makkelijk scoren bij georganiseerde clubjes en belangenverenigingen, maar dat mag niet ten koste gaan van de stille meerderheid. Het CDA is in elk geval hartstikke blij met de voorstellen van het College van B&W om nu eindelijk eens te gaan investeren in de kwaliteit van de leef- en woonomgeving. Weer zo'n speerpunt uit ons programma!

Toerisme, drukte, overlast en economie

De economie zoals wij die voorheen kenden, verandert. Mensen kopen bijvoorbeeld nóg meer online. Het blijft belangrijk dat we onze lokale winkeliers en ondernemers steunen door lokaal te winkelen, die oproep herhalen we in deze zaal nog maar een keer: Koop lokaal, heel normaal. We zijn ons natuurlijk ook bewust dat één van de hoofdkomstbronnen van onze gemeente ligt in het verblijfstoerisme en dat koesteren wij. Dankzij toeristen hebben wij een redelijk constante stroom van inkomsten, waardoor de belastingdruk op onze inwoners lager is, dan wanneer we geen toeristen zouden verwelkomen. Toch ontwaard het CDA en met haar bijna alle andere partijen dat de expansiegrens qua uitbreidingen van overnachtingsplaatsen bereikt is. Wij stellen dan ook, dat er eigenlijk geen nieuwe grootschalige verblijfsaccommodaties en voorzieningen meer bijpassen. In Vaals en het hele Heuvelland dreigt de emmer langzamerhand over te lopen en dit ten koste van de leef- en woonklimaat van onze eigen inwoners die soms in de weekenden hun eigen huis niet meer uit durven vanwege de haast hysterische drukte rondom bepaalde gebieden. We zijn dan ook meer dan verheugd dat het College van B&W (samen met de twee andere Lijn 50-gemeenten) de handschoen heeft opgepakt en een plan gaat maken, om structureel de drukte in en op het Heuvelland op te pakken, zodat het Heuvelland ook weer van de eigen inwoners wordt. Daarnaast heeft de gehele Covid-19-problematiek heel pijnlijk aangetoond dat wij met een eigenlijk ongezonde economische situatie te maken hebben: Een veel te groot deel van onze inwoners is werkzaam binnen het domein Horeca, Toerisme en Recreatie. Als deze tak instort, zie je hoe gevoelig onze economische situatie eigenlijk is. Wellicht wil de portefeuillehouder dit eens nader onder de loep gaan nemen en eens bekijken of er überhaupt mogelijkheden bestaan, om hier in de toekomst een twist aan te geven. Terug naar toerisme an sich: CDA pleit voor minder massa en meer kwaliteit, desnoods afgedwongen middels instrumenten die daarvoor beschikbaar zijn. Hoe gaat het College borgen dat de stem van de inwoners straks niet bedolven wordt door belangengroepjes die zich wél sterk georganiseerd hebben? Het mag niet zo zijn dat de schreeuwende minderheid zegeviert over de zwijgende meerderheid. Dus graag een reactie vanuit het College van B&W!

Verenigingen en mensen

We kijken uit naar het vernieuwen van het subsidiemodel. Geheel in lijn van de Transitievisie, zal de overheid een terugtrekkende beweging moeten gaan maken. Niet alleen omdat dit de nieuwe rol van de overheid zal worden, maar ook omdat het financieel niet meer anders kan. Er zullen andere verdeelsleutels bedacht moeten worden en ja, daar zal uiteindelijk niet iedereen blij mee zijn. Het CDA gaat die discussie straks echter niet uit de weg en wil graag samen met de portefeuillehouder mee gaan werken aan de (moeilijke) keuzes die gemaakt gaan worden, waarbij niet uit te sluiten valt dat sommige initiatieven straks geheel op zichzelf aangewezen zullen zijn.

Strikt genomen zou je bijvoorbeeld kunnen overwegen, of clubjes, groepjes, maar ook verenigingen die alleen maar teren op financiële steun van de gemeente, straks nog (voor wat betreft de gemeente) bestaansrecht moeten hebben. Blijkbaar is in een dergelijk geval geen publiek draagvlak aanwezig. Ook het huisvesten zal opnieuw onder de loep genomen dienen te worden. De gemeente moet straks goed gaan bekijken welke initiatieven we wél en niet meer van huisvesting voorzien, maar dat vloeit straks automatisch voort uit de centralisatie van de voorzieningen. Ook hierbij wil het CDA graag samen met het College van B&W optrekken en meedenken. En ja, we zijn blij dat het College heeft aangegeven dat de centralisatie per kern bekeken wordt en we zijn nog blijer dat de optie RKKV Vijlen als sneeuw voor de zon verdwenen is. Natuurlijk dienen wij het College van B&W ook te complimenteren met de successen zoals die stevast binnen dit domein behaald worden, maar geven meteen aan dat er ook hier een transformatie gemaakt moet gaan worden: Versoberen en verminderen is ook hier helaas het devies, maar zal aan de andere kant positief uitwerken op het inwonersprofiel zoals eerder aangegeven t.a.v. het aantal sterke schouders. Het CDA steunt de lijn dat we bovenal niet de zorg voor de zwakkeren verminderen en dat we blijven inzetten op preventie, dus op het voorkomen van menselijke problemen in de toekomst. Deze menselijke kant heeft ook een zakelijk kant: we vermijden hierdoor extra zorguitgaven in de toekomst, zodat er meer geld beschikbaar komt voor wegen en groen, waar iedereen, het merendeel, niet alleen de hulpvragers, van profiteert. Juist ook investeringen in de openbare ruimte zullen leiden tot een meer opgeruimdere, leefbaardere en tot meer vrolijkheid biedende omgeving, dan een verwaarloosde omgeving waar de eigen inwoners en bezoekers zich aan storen. Het college komt aan de wens van het CDA en de overige leden van de raad, die dit ook steunen, tegemoet. Toch vragen wij ons af, of de zeer beperkte extra uitgave binnen de IBOR à € 40.000,- (bovenop de reeds eerder gevoteerde € 300.000,-) wel toereikend is. Mogelijkerwijs stellen wij dit op een later moment opnieuw aan de orde, zonder ons inhoudelijk met de IBOR te willen bemoeien zoals Nuj Lies dat onlangs voorstelde. We moeten immers leren, om los te laten en ons niet met de uitvoering te bemoeien...conform Transitievisie! Er blijven uitdagingen komen in dit domein, maar samen zorgen we voor een gezond en sterk Vaals. Wel zouden wij graag van het College willen weten hoe realistisch zij een daadwerkelijke bezuiniging op de subsidies achten! Hoe reëel is het, dat wij bijvoorbeeld het Vereïnshoes nog in 2020 gaan afstoten? Deze staat immers niet meer in de beheersbegroting per 2021! Eenzelfde vraag voor de Auw Sjoel, deze komt in 2022 niet meer in de boeken voor, dus afstoten in 2021? En waar gaan we de huidige gebruikers dan plaatsen? Of gaan we die niet meer allemaal huisvesten? Dienen zij zelf initiatief te nemen?

Tot slot, nogmaals onze dank aan allen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze begroting, welke ook geldt voor de partijen die actief hebben meegedaan aan de sessies, en wij kijken uit naar de reacties van de andere fracties en naar de beantwoording vanuit het College op onze vragen en opmerkingen.

Namens CDA VAALS,

Gert van Vliet - Fractievoorzitter